

**Сальдо В.В.**

## **ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТА**

**Вступ.** Одним із найголовніших чинників удосконалення розвитку міста є використання механізму стратегічного управління в діяльності органів місцевого самоврядування. Прийняття Закону України «Про державне прогнозування і розроблення програм економічного і соціального розвитку України» не внесло суттєвих змін в організацію планування на рівні міст [1].

Однак становлення місцевого самоврядування дедалі більше потребує створення науково-методичної бази планового забезпечення, організації системи планового регулювання соціально-економічного реформування й розвитку міст.

Культура муніципального самоврядування в містах розвинених європейських країн і США свідчить про стійку практику стратегічного планування та цільового планування на основі прогнозів та програм соціально-економічного розвитку як засобу об'єднання зусиль приватного та суспільного секторів у досягненні визначених цілей розвитку міста.

Відповідно до нормативних та законодавчих актів в Україні, міста повинні розробляти комплексні документи, що включають в себе стратегії соціально-економічного розвитку, прогнози, програми, та приймати бюджети на основі цих документів, що відображають бачення перспективи розвитку міста і напрямки роботи місцевої влади по сприянню цьому процесу.

Розробка комплексу документів (стратегія, прогноз, програма) допомагає визначити та задокументувати проблеми, цілі та пріоритети їх вирішення з урахуванням цілей та пріоритетів громади, бізнесових кіл, експертів, науковців, депутатів та фахівців міськради і, що не менш важливо, захистити ресурси громади від неефективного їх використання.

Стратегічне планування – це систематичний процес, за допомогою якого громада прогнозує та планує свою діяльність на майбутнє. Стратегічне планування зосереджує ресурси в обмеженій кількості основних напрямків, і тим самим збільшує користь зацікавлених сторін – тих, на яких ми працюємо і тих, на кого впливає наш вибір.

Потрібно констатувати, що сьогодні в Україні відсутній єдиний методологічний підхід до складання концепцій, програм і планів як інструменту вироблення та реалізації науково обгрунтованої територіальної і соціально-економічної політики, не відпрацьована методика формування цих документів. Аналіз сучасних досліджень [2; 3; 4; 5; 6] дає змогу стверджувати, що стратегічне планування на рівні міста як елемент територіального планування – це діяльність представницьких органів, спрямована на реалізацію цілей управління з метою забезпечення балансу галузевих і місцевих інтересів у вирішенні сукупності проблем соціально-економічного реформування задля розвитку муніципального утворення. Пріоритетними тут є проблеми, пов'язані з істотним поліпшенням якості життя населення.

Аналіз причин відсутності розроблених стратегій соціально-економічного розвитку міст України свідчить, що істотним фактором, який гальмує цей процес, є слабкість методологічного та методичного забезпечення створення таких документів. З огляду на це вважаємо за необхідне уточнити сутність таких категорій, як «концепція», «стратегія», «стратегічний вибір».

Концепцію як наукову категорію зазвичай розуміють у двох значеннях:

1. як систему поглядів, певне розуміння явищ, процесів і т. ін.;
2. як єдиний задум, провідну думку наукової праці. Визначаючи перспективи розвитку складних соціально-економічних систем (зокрема малих міст України), ми вживаємо термін «концепція» в першому значенні.

Далі з'ясуємо суть поняття «стратегія». У науковій літературі можна зустріти різні його тлумачення. Наприклад, іноді стратегія ототожнюється з виробленням довгострокових цілей з «детальним всебічним комплексним планом, призначеним для того, щоб забезпечити існування місії організації і досягнення її цілей» [7, с.10]. Відповідно до потреб громади міст ми пропонуємо визначити це поняття так. Стратегія – це довгостроковий якісно визначений напрямок розвитку громади щодо сфери діяльності, форми та методів діяльності. Система взаємовідносин в самій громаді та в зовнішньому середовищі, яка направлена на досягнення визначених цілей. Стратегія визначає напрямок, що призводить до кінцевого результату, залишаючи свободу вибору, враховуючи зміни у навколишньому середовищі.

Стратегія – довгостроковий курс розвитку управління, спосіб досягнення цілей, який вона визначає для себе, керуючись власними міркуваннями.

У.Кінг і Д.Кліланд досліджують сутність економічної стратегії міста, розглядаючи три рівні цього поняття. По-перше, «власне економічна стратегія» (стратегія у вузькому розумінні), що вивчається як документально представлена думка про бажаний майбутній стан економіки міста і систему заходів та ресурсів, використовуваних владою міста для наближення цього майбутнього. По-друге, «стратегічний план економічного розвитку», що складається із власне стратегії і блоку документів з її реалізації. Це набір стратегічних програм і дворічний план заходів органів місцевої влади, спрямованих на впровадження економічної стратегії, що реалізують концепцію економічної політики. По-третє, «економічна стратегія як процес», що розуміється як система документів із стратегічного управління разом із організаційними структурами і процедурами, що задають визначені, постійно відтворювані схеми розробки економічної стратегії міста. Вони забезпечують реалізацію стратегічних цілей і завдань [8]. Запропоноване трактування економічної стратегії як прогнозно-аналітичного документа є дискусійним. Річ у тім, що порівняння запропонованих визначень власне стратегічного плану економічного розвитку вказує на практично повний

їх збіг з визначенням концепції економічного розвитку. Однак ці категорії хоч і близькі, але не тотожні. Наприклад, відомий фахівець у сфері стратегічного планування І. Ансофф розуміє під стратегією «набір правил для ухвалення рішення, яким організація керується у своїй діяльності». При цьому він бачить у стратегії засіб для досягнення перспективних цілей розвитку. Близькі до зазначених й інші визначення, запропоновані в літературі з даної проблематики [2]. Таким чином, між категоріями «стратегія» і «концепція» простежується взаємозв'язок часткового і цілого. Іншими словами, концепція комплексного соціально-економічного розвитку міста повинна містити як складову основні положення його стратегії. Аналіз досвіду розроблення подібних концепцій дає підставу стверджувати, що з певним ступенем умовності структуру концепції можна представити такою, що складається з чотирьох основних розділів:

1. стартові умови та оцінка вихідної соціально-економічної ситуації;
2. стратегічний вибір міста;
3. основні напрями міської соціально-економічної політики;
4. ресурси для реалізації стратегічного вибору міста і механізм їх використання.

Дослідивши економічні процеси міста Херсон нами сформовано стратегічні напрями соціально-економічного розвитку міста.

Головними проблемами розвитку економіки залишаються:

- низька конкурентоспроможність більшості підприємств;
- невисока інвестиційна привабливість підприємств;
- високий рівень тіньової економіки.

У соціальній сфері головними проблемами є:

- низький рівень життя населення - частка населення, що має середньомісячну заробітну плату, що не перевищує прожитковий мінімум, складає 39,8%, мінімальну заробітну плату отримує 41,4% працюючих;
- природне скорочення населення через високу смертність, наявність епідеміологічної ситуації із захворюваністю на туберкульоз, ВІЛ-СНІД та високу смертність через інші захворювання;
- процеси „старіння” громади: скорочення чисельності населення працездатного та молодшого за працездатний вік на користь старшого за працездатний вік;
- значна кількість неблагополучного та соціально незахищеного населення, яка потребує великої уваги та значних бюджетних інвестицій.

У сфері забезпечення життєдіяльності міста головними проблемами, які загострюються у часі, залишаються:

- погіршення стану (до критичного) тепло-, водо-, каналізаційних мереж, будівель, споруд, доріг;
- висока енергомісткість та застарілість обладнання комунальних підприємств;
- низька якість комунальних послуг та низький рівень їх сплати населенням;
- встановлення тарифів нижче собівартості послуг та неповне відшкодування різниці.

Але найголовнішою проблемою місцевого самоврядування, яка викликає та унеможливає розв'язання більшості проблем, є дисбаланс потреб у фінансуванні повноважень, наданих органам місцевого самоврядування (як власних, так і делегованих) та доходів бюджету, що передаються на їх виконання. На жаль, можливості міського бюджету забезпечують нормативні потреби у таких життєво важливих галузях, як житлове та комунальне господарство, на рівні, що не перевищує 5-10%.

Головною метою у 2007 році визначено підвищення життєвого рівня мешканців міста на основі економічного зростання, підвищення рівня соціальних гарантій та поліпшення соціального обслуговування, забезпечення стабільного функціонування і розвитку систем забезпечення життєдіяльності міста.

Основні стратегічні пріоритетні напрями розвитку міста.

- сприяння та створення умов зміцнення фінансового стану промислових підприємств, нарощування випуску конкурентоспроможної продукції;
- розвиток будівництва, у т.ч. житлового;
- відтворення системи життєзабезпечення та життєдіяльності міста;
- розвиток і удосконалення транспортної інфраструктури міста;
- розвиток туристично-рекреаційного комплексу;
- створення інвестиційно привабливого іміджу міста;
- розвиток малого підприємництва;
- зростання рівня зайнятості населення, створення нових робочих місць;
- створення умов для самореалізації молоді, розвиток особистості дітей та підлітків.

Шляхи розв'язання головних проблем та досягнення поставлених цілей

- За напрямком „Сприяння та створення умов зміцнення фінансового стану промислових підприємств, нарощування випуску конкурентоспроможної продукції”
  - в галузі „машинобудування, ремонт та монтаж машин і устаткуй стимулювання і розвиток суднобудування суднобудування, виробництво зернозбиральних комбайнів та іншої сільськогосподарської техніки погрузних електронасосів, автотракторного електрообладнання складання автобусів;
  - в галузі „харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів” – повне забезпечення городян продукцією місцевого товаровиробника через розширення асортименту хлібобулочних кондитерських виробів, виробництво масла тваринного та олії, ковбасних виробів, молочних продуктів, плодоовочевих консервів, безалкогольних напоїв з використанням сучасних

- технологій;
- в галузі виробництво інших неметалевих виробів (будматеріалів скловиробів) – виготовлення високоякісних стінових матеріалів, освоєння виробництва сучасних будівельних матеріалів та виробництво різноманітних по ємності склобанок та склопляшок європейського типу;
  - в напрямку розвитку хімічної та нафтохімічної промисловості – виробництво та розширення асортименту високоякісних ветеринарних біопрепаратів та виробів із пластмас та металопластику;
  - розвиток експортно орієнтованих та імпорто замісних виробництв.
- За напрямком „Розвиток будівництва, у т.ч. житлового”:
- реалізація завдань Програми розвитку житлового будівництва в м. Херсоні на 2005-2010 роки;
  - реалізація завдань Програми молодіжного житлового будівництва та реконструкції в м. Херсоні;
  - за рахунок збільшення інвестицій зростання обсягів будівельних робіт.
- За напрямком „Відтворення системи життєзабезпечення та життєдіяльності міста”:
- реалізація завдань Програми поліпшення стану справ з надання населенню м. Херсона послуг з водопостачання та водовідведення;
  - реалізація завдань Програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства міста Херсона на 2002–2005 та на період до 2010 року;
  - реалізація завдань Програми розвитку та покращання стану освітлення вулиць м. Херсона;
  - реалізація завдань Програми підтримки комунальних підприємств м. Херсона;
  - відновлення і розвиток житлово-комунального господарства (Херсон має потребу у відновленні об’єктів і мереж водо- і тепlopостачання, каналізації, реконструкції житлового фонду, збільшенні обсяг будівництва тощо);
  - реконструкція водоканалізаційного господарства міста.
- За напрямком „Розвиток і удосконалення транспортної інфраструктури міста”:
- удосконалення транспортних зв’язків центральної частини міста та прилеглих територій із західною частиною, Шуменським районом;
- організація додаткового транспортного зв’язку Таврійського та Дніпровського районів міста;
  - оновлення парку комунальних автобусів та тролейбусів;
  - створення сприятливих умов для оновлення міськими приватними перевізниками рухомого складу, який задіяно для перевезення пасажирів на міських автобусних маршрутах;
  - вдосконалення маршрутної мережі на основі поєднання різних видів громадського транспорту з урахуванням його кількісного та якісного складу;
  - оптимізація кількості та ефективне використання рухомих одиниць на маршрутах;
  - введення в дію нових цифрових АТС і заміна старих типів на цифрові.
- За напрямком „Розвиток туристично-рекреаційного комплексу”:
- розвиток культури, фізичної культури та спорту;
  - розвиток рекреаційної діяльності, яка передбачає організацію внутрішньо міської ландшафтно-рекреаційної зони відпочинку на лівому березі р. Дніпро, що включатиме: культурно-видовищні установи; фізкультурно-оздоровчі та спортивні споруди; пляжі та пристрої для відпочинку на воді; водноспортивний центр; молодіжно-фестивальний центр та ін.;
- За напрямком „Створення інвестиційно привабливого іміджу міста”:
    - висвітлення інвестиційної діяльності на національних форумах, семінарах, конференціях, виставках та ярмарках;
    - створення інформаційної бази інноваційно-інвестиційних проєктів промислових підприємств.
  - За напрямком „Розвиток малого підприємництва”:
    - стимулювання підприємницької діяльності, яке забезпечує одночасно зростання зайнятості населення та збільшення обсягів та розширення асортименту товарів, робіт та послуг для населення;
    - дотримання правил регуляторної політики;
    - розширення структури підтримки підприємництва – створення Дозвільного центру;
    - реалізація завдань Програми розвитку малого підприємництва у м. Херсоні на 2007/2008 роки
  - За напрямком „Зростання рівня зайнятості населення, створення нових робочих місць”:
    - виконання програм зайнятості населення;
    - створення нових робочих місць.
  - За напрямком „Створення умов для самореалізації молоді, розвиток особистості дітей та підлітків”:
    - підтримка талановитої молоді, збільшення кількості муніципальних стипендіатів;
    - співпраця з підрозділами, які працюють з молоддю, інших регіонів та країн;
    - організація шкіл молодіжних лідерів;
    - створення в місті Молодіжного центру сприяння працевлаштуванню;
    - підтримка конкурсів, фестивалів, семінарів, які вже набули популярності у молоді.
- Критерії оцінки поставлених завдань:
- обсяги промислового виробництва зростуть на 18,6%, у т.ч. по галузях;
  - добувна промисловість - обсяги виробництва збільшаться на 66,7%;
  - машинобудування, ремонт та монтаж машин і устаткування – на 38,1%;
  - виробництво інших неметалевих виробів (будматеріалів, скловиробів) - на 29,6%;
  - металургія і оброблення металу - на 14%;
  - інші виробництва, не віднесені до інших угруповань - на 8,2%;

- харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів – на 7,4%;
- целюлозно-паперова, поліграфічна промисловість, видавнича справа – на 3%;
- хімічна і нафтохімічна промисловість – на 2,1%;
- виробництво та розподілення електроенергії, газу та води – на 1%;
- виробництво деревини та виробів з деревини (крім меблів) – на 0,6%.
- обсяги перевезення вантажів збільшаться на 3,2%;
- обсяги перевезення пасажирів збільшаться на 35,9%;
- обсяги підрядних робіт, виконаних власними силами будівельних підприємств, збільшаться на 1%;
- обсяги введеного житла зростуть на 5%, в т.ч. індивідуальними забудовниками на 15%;
- валова продукція сільського господарства збільшиться на 3,9%;
- середньомісячна заробітна плата збільшиться на 17,9%;
- кількість малих підприємств збільшиться на 12%.

Досягнення означених критеріїв розвитку господарського комплексу міста дасть можливість забезпечити у 2007 році:

- надходження податків і зборів до консолідованого бюджету в сумі 470,7 млн.грн., що на 9,6% більше очікуваного надходження 2006 року;
- доходи бюджету м. Херсона становитимуть (без субвенцій) 300,4 млн.грн., з яких дотації складатимуть 56,6 млн.грн., власні надходження бюджетних установ – 17,5 млн.грн.

**Висновок.** Сутність механізму реалізації стратегічного вибору міста полягає в цілеспрямованому впливі органів місцевого самоврядування на всі суб'єкти господарювання, незалежно від форм власності, які знаходяться не лише в межах міста, а й поза ними, в інтересах досягнення поставлених цілей його перспективного соціально-економічного розвитку. Результативність реалізації стратегічного вибору міста значною мірою визначає позицію органів місцевого самоврядування, діяльність яких повинна бути спрямована на створення необхідних умов і здійснення конкретних заходів для досягнення стратегічних орієнтирів та цілей соціально-економічного розвитку міста.

#### Джерела та література

1. Закон України «Про державне прогнозування і розроблення програм економічного і соціального розвитку України».
2. Ансофф Н. Стратегическое управление. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
3. Коломийчук В. С. Соціально-економічний розвиток адміністративного району в умовах перехідної економіки (підходи до вивчення, стратегії розвитку). – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. – 440 с.
4. Рохлин В. Е., Жилкин С. Ф. Стратегический выбор города: научный подход. – СПб: ИСЭН РАН, 1998. – 91 с.
5. Степаненко А. В. Социально-экономическое развитие городов. – К.: Наукова думка, 1988. – 208 с.
6. Урбанизация и развитие городов в СССР. – Л.: Наука, 1985. – 256 с.
7. Стратегическое планирование и управление / Под ред. проф. А. Н. Петрова. – Ч. 1: Учебн. пособие. СПб: Из-во СПбУФ, 1997. – 145 с.
8. Кинг У., Клиланд Д. Стратегическое планирование и хозяйственная политика. – М.: Прогресс, 1982. – 399 с.

#### Смерницька Є.В.

### ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІЙ БУХГАЛТЕРА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

**Вступ.** Формування сучасного ринку, що супроводжується фінансовою нестабільністю, скороченням об'ємів виробництва, падінням ресурсного потенціалу підприємств, домінуванням тіньових механізмів господарювання і значним зниженням трудової мотивації зумовили істотні зміни в змісті праці бухгалтера.

Для управління виробництвом необхідно мати економічну інформацію, більшість якої фіксуються і формуються в бухгалтерському обліку. Якість даної інформації безпосередньо залежить від рівня кваліфікації і організації праці працівників бухгалтерії підприємства.

Економічне обґрунтування сукупності складних процесів, що відбуваються в агропродовольчому комплексі, вимагають від бухгалтерів якісно нових знань і досконалого володіння новими методами професійної діяльності. Тому дослідження трансформації функцій бухгалтера в умовах ринкової економіки, обґрунтування критеріїв оцінки і розробка заходів по вдосконаленню методів бухгалтерської роботи, поза сумнівом, актуальні.

**Мета статті** – прослідкувати основні етапи розвитку бухгалтерського обліку, показати функції бухгалтера на кожному з етапів, а також визначити функції бухгалтера в умовах ринкової економіки, їх трансформацію.

**Результати.** Ринкові відносини будуються на кругообігу суспільного продукту, капіталу і доходу, система бухгалтерського обліку відображає цей кругообіг на мікроекономічному рівні. Тому роль бухгалтерського обліку в ринковій економіці двояка. З одного боку, бухгалтерський облік дає можливість власнику строго обмежити його підприємство зі всім майном від всіх інших господарських суб'єктів так, щоб «моє» і «твое» в кожен момент могли бути строго визначені один від одного. Виходячи з цього, можливий найстрогіший контроль за змінами форм і вартості всіх частин майна підприємства, що